

Eduskunnalle tiedottaminen / Neuvostoraportti / Ulkoasiainneuvosto Brysselissä 20.5.2025

Kokous

Ulkoasioiden ministerineuvosto 20.5.2025

Ulkoasiainneuvosto 20.5.2025: Venäjän hyökkäys Ukrainan, Lähi-idän tilanne

Venäjän hyökkäyssotaa koskien Ukrainan UMI Sybiha kävi läpi rauhanprosessin tilannetta, ml. Istanbulin keskusteluja. Ukraina on valmis neuvottelemaan kaikilla tasoilla, mutta odottaa Venäjältä vastauksia seuraavista askeleista, kuten mahdollisesta päämiestason tapaamisesta joko Vatikaanissa tai Sveitsissä. EU:n erityislähettiläs O'Sullivan antoi katsauksen pakotekiertoa koskevaan työhön ja EU:n tiedusteluviraston johtaja Markić kertoi pakotteiden vaikutuksesta Venäjän talouteen ja sen kykyyn käydä sotaa. Jäsenmaat antoivat laajaa tukea ponnisteluille tulitauon saavuttamiseksi, mutta todettiin tilanteen epävarmuus. Neuvosto hyväksyi 17. pakotepaketin. Samalla tuotiin laajasti esiin tarve edetä 18. paketin kanssa. Korostettiin myös tarvetta edetä Ukrainan EU-jäsenyysprosessissa ja ensimmäisen neuvotteluklusterin avaamisessa.

Lähi-itä-keskustelu keskittyi Gazan ja Syyrian tilanteisiin. Israelia vaadittiin avaamaan täysimääräisesti pääsy humanitaarisille avustustoimituksille Gazaan ja noudattamaan tätä koskevia kansainvälisoikeudellisia velvoitteitaan. Alankomaiden esitystä arvioida Israelin toimia EU-Israel-assosiaatiosopimuksen ihmisoikeusvelvoitteiden (art. 2) osalta kannatti enemmistö jäsenmaista ja korkea edustaja Kallas totesi arvion laatiminen käynnistettävän. Syyrian osalta vahvistettiin poliittinen yhteisymmärrys talouspakotteiden poistamisesta.

Muissa asioissa Italia nosti esiin Libyan tilanteen ja Tshekki mainitsi Radio Free Europen/Radio Libertyn taloudellisen tuen tarpeen.

Venäjän hyökkäys Ukrainan

Korkea edustaja Kallasin pyynnöstä kokouksen alkuun osallistunut Ukrainan ulkoministeri Sybiha kävi läpi rauhanprosessin tilannetta, seuraavia askeleita suhteessa Yhdysvaltoihin sekä tilannetta

rintamalla. Istanbulin tapaamisessa edellisellä viikolla Venäjän valtuuskunta ei ollut valmis keskustelemaan yksityiskohtaisesti rauhansopimuksesta, eikä Venäjä ole sitoutunut Ukrainan hyväksymään ehdotukseen 30 päivän tulitauosta. Sybihan mukaan Venäjä suostui sotavankien vaihtoon osoittaakseen presidentti Trumpille neuvotteluvalmiuttaan. Istanbulissa pystyttiin kuitenkin sopimaan merkittävästä sotavankien vaihdosta. Ukraina korostaa korkeimman tason neuvottelujen tarvetta ja korostaa valmiuttaan täysimittaiseen tulitaukoon ja rauhaan. Ukraina on kiitollinen Vatikaanin ja Sveitsin valmiudesta isännöidä mahdollista päämiestapaamista. Sybiha totesi 19.5. puhelinkeskustelujen päämiestasolla osoittaneen, että Putin ei ole valmis rauhaan. Venäjän iskujen aiheuttamien siviiliuhrien määrä on nousussa. Sybiha korosti Ukrainan jatkuvia tukitarpeita ja vetosi jäsenmaihiin Ukrainan EU-jäsenyysneuvottelujen ensimmäisen neuvotteluklusterin avaamiseksi.

KEVPJ Kallas totesi, että kaikki 27 EU-jäsenmaata ovat sitoutuneet ehdottoman tulitauon edistämiseen 10.5. lausunnossaan. Mikäli näin ei tapahdu, EU:n tulee voida vastata vahvemmillä pakotteilla, riippumatta siitä mitä Yhdysvallat tekee. On selvää, ettei Venäjällä ole aitoa kiinnostusta rauhaan. Laajentumiskomissaari Kos kertoi, että EU:n yhteen laskettu taloudellinen tuki Ukrainalle Venäjän täysimittaisen hyökkäyksen alusta lähtien on nyt 148 miljardia euroa. EU:n erityislähettiläs O'Sullivan kertoi keskusteluista ja toimista kolmansien maiden kautta tapahtuvaan pakotekiertoa puuttumiseksi. EU:n tiedusteluanalyysikeskus INTCEN:in päällikkö Markic päivitti tilannekuvaa pakotteiden vaikutuksesta Venäjän talouteen ja sodankäyntikykyyn. Markicin mukaan pakotteet toimivat.

Neuvosto hyväksyi kokouksen alussa 17. pakotepakotin. Käytiin lähes täysi pöytäkierrös, jossa jäsenmaat jakoivat näkemyksen, ettei Venäjä ole valmis neuvotteluihin vaan Putin pyrkii vain pelaamaan aikaa. Jäsenmaat antoivat laajaa tukea tavoitteelle oikeudenmukaisesta ja kestävästä rauhasta sekä ehdottomalle tulitauolle EU27-lausunnon mukaisesti. Todettiin tiiviit yhteydet Yhdysvaltain kanssa ja tarve varautua eri skenaarioihin, mikäli Yhdysvaltojen aktiivisuus rauhan aikaansaamiseksi vähenee. Esiin nousivat myös EU:n tuki turvatakuille sekä Ukrainalle annettava sotilaallinen tuki. Keskustelussa pidettiin myös tärkeänä Venäjän hyökkäysrikoksia käsittelevän erityistuomioistuimen perustamisen edistymistä. Jäsenmaat ilmaisivat hyvin laajasti tarpeen edetä viipymättä 18. pakotepakotin valmistelussa ja vetosivat Unkariin, jotta se viimein hyväksyisi Ukrainan jäsenyysneuvotteluiden ensimmäisen klusterin avaamisen.

Suomen puheenvuorossa korostettiin Ukrainan olevan sitoutunut rauhaan, kun taas Venäjä käyttää viivytystaktiikkaa. Suomi tuki vahvan 18. pakotepakotin valmistelujen aloittamista viipymättä sekä korosti myös Venäjään kohdistettavien tariffien merkitystä pakotteiden rinnalla. Suomi peräänkuulutti tarvetta saada viimein tehtyä Ukrainan tukeen liittyvät päätökset esimerkiksi Euroopan rauhanrahasto EPF:n osalta sekä jäsenyysneuvotteluiden ensimmäisen klusterin avaamiseksi. Suomi piti tervetulleena, että erityistuomioistuimen perustaminen etenee.

Lähi-idän tilanne

Korkea edustaja Kallas totesi Israelin päätöksen humanitaarisen avun toimitusten estämiseksi olevan vaarallinen ja epäinhimillinen. EU:n tulee vaikuttaa Israeliin, jotta se avaisi humanitaarisen avun pääsyn Gazaan täysimääräisesti ja lopettaisi sotatoimet Gazassa. Komissaari Suica korosti, että humanitaarisen avun estämistä ei saa käyttää sodankäynnin välineenä. Suica huomautti, että Israelin esittämä malli, jossa se ottaisi päävastuun humanitaarisen avun jakelusta, on kansainvälisen humanitaarisen oikeuden vastainen koska se politisoisi humanitaarisen avun ja jättäisi käytännössä osan palestiinalaisista avun ulkopuolelle.

KEVPJ Kallas toivoi jäsenmaiden reaktioita Alankomaiden tekemään esitykseen laatia arvio (review) Israelin toimista EU:n ja Israelin assosiaatiosopimuksen ihmisoikeusvelvoitteiden (artikla 2) osalta. Alankomaat kertasi Gazan tilanteen ja totesi Israelin rikkovan kansainvälistä humanitaarista oikeutta. Alankomaat korosti, ettei esitä EU-Israel -assosiaatiosopimuksen toimeenpanon keskeyttämistä, vaan arvion laatimista Israelin toimista sopimuksen ihmisoikeusvelvoitteiden näkökulmasta. Useat jäsenmaat korostivat Gazan katastrofaalisen humanitaarisen tilanteen edellyttävän EU:lta toimia Israeliin vaikuttamiseksi ja riittävien aputoimitusten perille saamisen mahdollistamiseksi. Samalla korostettiin tarvetta edistää tulitauon aikaansaamista sekä kaikkien panttivankien vapauttamista. Osa jäsenmaista viittasi myös uusien pakotelistauksen tarpeisiin sekä siirtokuntalaisten väkivallasta

vastuullisten että Hamasin osalta. Useissa puheenvuoroissa todettiin myös vastustus Israelin suunnitelmille Gazan asukkaiden pakkosiirroista. Jäsenmaiden puheenvuorojen jälkeen Kallas totesi 17 jäsenmaan kannattavan Alankomaiden ehdotusta. Kallas ilmoitti, että pyydetty arviointiprosessi käynnistetään. Samalla Kallas ilmoitti ulkosuhdehallinnon esittävän jäsenmaille yhteislausuntoa Gazan saarrosta ja humanitaarisesta tilanteesta.

Syyrian osalta keskustelussa vahvistettiin poliittinen yhteisymmärrys talouspakotteiden poistamisesta korkea edustaja Kallasin esityksen mukaisesti ja tätä koskevat neuvoston päätökset tuodaan jäsenmaiden käsiteltäviksi viipymättä. Kallas ja komissaari Suica kertoivat EU:n lisänneen taloudellista tukeaan Koillis-Syyrian leirien toiminnan ylläpidolle, mutta korostivat taloudellisia panostuksia tarvittavan lisää myös jäsenmailta. Komissaari Suica kertoi ohjelmavalmisteluista, joilla ennaltaehkäistään radikalisoitumista ja toimitetaan peruspalveluja leireille. Jäsenmaat pitivät tervetulleena EU:n tuotetta yhteislausuntoa talouspakotteiden poistamisesta. Syyrian väliaikaisen hallituksen toimia pidettiin rohkaisevina, vaikka maan tilanne on epävakaa ja sen kehitystä tulee edelleen seurata tarkasti. Pidettiin tärkeänä, että Yhdysvaltain päätöksen jälkeen EU ei jää jälkeen kumppanimaistaan pakotteiden purkamisessa ja Syyrian kehityksen tukemisessa.

Suomen puheenvuorossa todettiin Gazan kestämaton humanitaarinen tilanne. Suomi tuki Alankomaiden ehdotusta, mutta toisti samalla vaatimuksen Hamasin ottamien panttivankien nopeasta vapauttamisesta. Syyrian osalta Suomi korosti EU:n pitkän aikavälin intressejä maan kehityksessä, tarvetta edellyttää uudelta hallinnolta kaikkien väestöryhmien huomioimista sekä Koillis-Syyrian leireihin liittyviä turvallisuushuolia.

Muut esille tulleet asiat

Italia mainitsi viimeaikaiset tapahtumat Libyassa ja korosti kasvavan terrorismin uhan edellyttävän myös EU:lta toimia.

Tshekki nosti esiin Prahasta käsin toimivan Radio Free Europe/Radio Libertyn vakavan rahoitusvajeen Yhdysvaltojen tehtyä päätöksiä tuen lopetuksista. Taloudellisen tuen osalta käydään keskusteluja RFE/RL:n johdon kanssa. KE Kallas totesi valmistelussa olevasta tuesta European Endowment for Democracy kautta ilmoitettavan pian.

Suomen edustajat

Valtiosihteeri Rajala, virkahenkilövaltuuskunta